

Aan de Informatie Kabinetsformatie 2017
Mevrouw drs. E. Schippers
p/a Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Almelo, 28 maart 2017

Naar de broodnodige kwaliteit in de kunstvakken op alle basisscholen

De landelijke kunstvakverenigingen zijn verontrust over de kwaliteit van het kunstonderwijs op Nederlandse basisscholen. Ondanks de inspanningen van de afgelopen tien jaar blijkt uit het Peilingsonderzoek van de inspectie (maart 2017), dat de kwaliteit ten opzichte van twintig jaar geleden niet verbeterd en eerder verslechterd is. Wij denken dat het anders kan en anders moet! De impuls Méér Muziek in de Klas en het programma Cultuureducatie met Kwaliteit zijn een goed begin, maar onvoldoende om de impasse waar de kunstvakken in de basisschool in brede zin in verkeren te doorbreken.

Daarom vragen we u tijdens de formatie extra aandacht te besteden aan het **kunstonderwijs in het basisonderwijs** en hierover afspraken te maken in het regeerakkoord. Dan kan beleid ingezet worden op de broodnodige kwaliteitsverbetering van de kunstvakken in de basisschool:

- Breng de regie op cultuuronderwijsbeleid onder bij het Onderwijsdepartement in plaats van het Cultuurdepartement en behoud impulsregelingen en versterkingsprogramma's;
- Verbeter structureel de deskundigheid van (toekomstige) leerkrachten in het primair onderwijs op het gebied van kunstonderwijs;
- Verhoog het budget voor cultuuronderwijs om opleiding en scholing te versterken of zet kunstvakdocenten in – en gebruik de middelen niet voor incidentele, verbrokkelde subsidieprojecten;
- Investeer in de landelijke ontwikkeling en implementatie van een eenduidig registratie-instrument om de leeropbrengsten op het gebied van kunst- en cultuuronderwijs in klas en school te verbeteren. Tot nu toe heeft de markt van uitgeverijen en ontwikkelaars hiervoor geen belangstelling getoond vanwege ontbrekend beleid en te beperkte verdienmogelijkheden.

Om in de toekomst aansluiting bij de internationale ontwikkelingen te blijven vinden is het nu de hoogste tijd de bakens te verzetten! Dat betekent structureel kunst- en cultuuronderwijs, gedragen en uitgevoerd door deskundige leerkrachten en schoolteams, versterkt met

vakleerkrachten en getoetst door henzelf en door de Onderwijsinspectie. Samenwerking met cultuurinstellingen kan dan op basis van gelijkwaardigheid plaatsvinden. Zo worden de kwalificerende, socialiserende en persoonsvormende functies van het kunst- en cultuuronderwijs ten volle ingezet voor de ontwikkeling van de leerling. En zo wordt dit onderwijs weer daadwerkelijk onderdeel van de school zelf!

Tot nu toe

Al sinds de jaren '90 zetten opeenvolgende kabinetten zich in om de kwaliteit van het kunst- en cultuuronderwijs in de basisschool te verbeteren. Deze ondersteuning bestaat tot op de dag van vandaag uit bijdragen in de vorm van incidentele subsidies aan culturele instellingen, grotendeels geïnitieerd door het Cultuurdepartement van het Ministerie van OCW via het Fonds Cultuurparticipatie. Deze instellingen stelden het basisonderwijs vervolgens in staat 'de kunsten naar binnen te halen' met als nadrukkelijk doel leerkrachten vakinhoudelijk en didactisch bij te scholen en ze te leren les te geven als een kunstvakdocent. Zo was het de bedoeling leerkrachten te leren kinderen te begeleiden vanuit een onderzoekende houding, vorm te geven aan hun creatief proces, en daarbij divergent te denken, op een manier waardoor ze zelf betekenis kunnen geven aan wat er om hen heen gebeurt. En op enkele plekken in Nederland lukte dit ook!

Geen kwalitatieve versterking

De grote hoeveelheid subsidiegelden, die in de loop van de afgelopen decennia via culturele instellingen naar de basisschool is gevloeid, heeft op zichzelf mooie en waardevolle initiatieven opgeleverd maar heeft, zo constateren de kunstvakverenigingen, nauwelijks bijgedragen aan de versterking van de kwalitatieve basis van het kunstonderwijs in de scholen zelf. Hiervoor wordt een aantal redenen aangewezen.

Op de eerste plaats geldt dat de vele initiatieven zich richten op de overdracht van kennis en vaardigheden door educatief medewerkers van culturele instellingen en kunstvakdocenten van ondersteunende instellingen naar groepsleerkrachten. Daarbij is onvoldoende rekening gehouden met de vraag of het überhaupt mogelijk is leerkrachten bij te scholen als die het vocabulaire van de kunstvakken nog niet machtig zijn.

Volgens de kunstvakverenigingen gaapt hier een grote kloof: leerkrachten beschikken over onvoldoende basiscompetenties, omdat het aantal contacturen waarin ze op hun Pabo's les kregen in de kunstvakken veel te beperkt was. Zelfs leerkrachten in opleiding met een grote affiniteit voor een of meer van de kunstvakken hebben niet de mogelijkheid om zich in die richting verder te ontwikkelen of te specialiseren, simpelweg omdat er bijna geen minors of post-HBO-kunstvakopleidingen bestaan. De laatste monitor 'Cultuuronderwijs in het primair onderwijs (Peiling 2015/16)' getuigt van dit alles.

Er is op dit moment slechts één post-HBO-opleiding voor ICC-ers. Deze gaat over het belang van kunst en cultuur in het onderwijs maar leert niet hoe op verantwoorde wijze in de kunstvakken kan worden lesgegeven.

De tweede reden voor het uitblijven van een algehele structurele verbetering van de kwaliteit van het kunstonderwijs op basisscholen is dat de subsidies weinig omvangrijk zijn en maar een beperkt deel van de huidige basisschoolleerkrachten bereiken. Uit de recente kamerbrief van Minister Jet Bussemaker (november 2016) blijkt dat slechts een derde van alle basisschoolleerlingen profiteert van het met subsidiegelden mogelijk gemaakte beleid. Dat laat onverlet wat er van de met subsidiegelden mogelijk gemaakte inspanningen beklijft, als tij-

delijke regelingen zoals 'Cultuureducatie met Kwaliteit' over enige tijd weer worden beëindigd en er geen geld meer is voor de inzet van kunstenaars, en de vakleerkrachten de scholen weer verlaten.

Dat er geen sprake is van een continue opgaande lijn in de kwaliteit van het kunstonderwijs op basisscholen is op de derde plaats toe te schrijven aan het feit dat het in de school ontbreekt aan een gestandaardiseerd instrument waarmee wordt vastgelegd wat er in de kunstvakken gebeurt op leerling-, groeps- en schoolniveau.

Oplossingen

Wij – de kunstvakverenigingen – menen dat de kwaliteit van het kunstonderwijs in de basisscholen sterk toe kan nemen als de regie van het kunstonderwijs transparanter en gericht door het Onderwijsdepartement wordt opgepakt. In samenwerking met het Cultuurdepartement moet het Onderwijsdepartement van het Ministerie van OCW meer nadrukkelijk de regie voeren over het cultuuronderwijs. Door deze nadruk op cultuuronderwijs ontstaat 'kwaliteitsverbetering in samenhang', in plaats van versnipperde, losse activiteiten van een aantal goedwillende – en geld behoevende – culturele instellingen. Het onderwijs (leraren, schoolteam en schoolleiding) moet er vervolgens voor zorgen dat kunst- en cultuuronderwijs structureel én vanuit de basis bij alle kinderen terecht komt. Het onderwijs is uiteindelijk zelf verantwoordelijk voor het realiseren van de kerndoelen en het opbrengstgericht leren, ook in het leergebied Kunstzinnige Oriëntatie.

Wij – de kunstvakverenigingen – pleiten al geruime tijd voor de ontwikkeling van een registratie-instrument om de leeropbrengsten van kunst- en cultuuronderwijs te verbeteren. Door toepassing van zo'n instrument wordt zichtbaar wat er in de klas en in de school intrinsiek en instrumenteel aan kunstzinnige oriëntatie gebeurt. Het wordt het eenduidig handvat voor alle leraren (schoolniveau, bestuurs-, regionaal-, landelijk-) waarmee het gesprek over curriculumontwikkeling gevoerd kan worden. De verschillende initiatieven op het gebied van kunstonderwijs worden ook onderling vergelijkbaar wat betreft inzet en resultaat. Het zal een belangrijke rol gaan spelen in de implementatie van structureel kunst- en cultuuronderwijs.

Een dergelijk instrument biedt bovendien de mogelijkheid inzage te krijgen in het effect en rendement van de kunstvakken, aangevuld met de rijks- en gemeentelijke subsidies waarmee reeds decennialang gestreefd wordt naar beter kunstonderwijs.

Wij – de kunstvakverenigingen – adviseren met nadruk in de Pabo-opleidingen voldoende tijd voor het kunstonderwijs in laten te ruimen, zodat alle Pabo-alumni straks in ieder geval voldoen aan de basiscompetenties zoals die in de Pabo-kennisbases van de kunstvakken zijn vastgelegd en door de Vereniging van Hogescholen in 2013 zijn vastgesteld. Wij adviseren bovendien specialistische minoren en post-HBO-opleidingen in de kunstvakken te laten ontwikkelen en aan te bieden zodat leerkrachten-in-opleiding en zittende leerkrachten zich daarin verder kunnen bekwamen, en wij bieden graag onze hulp daarbij aan.

Namens de kunstvakverenigingen voor onderwijs in beeldende kunst en vormgeving, dans, drama, film en muziek,

i.o.

Jan Verschaeren,

Secretaris Vereniging Onderwijs Kunst en Cultuur (VONKC)